

Dr. V. CHARVÁT

Dr. E. STRAUSS

UKRAJINCI

A JEJICH

OSVOBOZENECKÉ

HNUTÍ

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO
SOCIALISTICKÉHO KROUŽKU
„VIL'NA HROMADA" V BRNĚ

UKRAJINCI A JEJICH OSVOBOZENECKÉ HNUTÍ.

1928.

Nákladem ukrajinského socialistického kroužku „Vil'na Hromada“ v Brně.

Vytiskla knihtiskárna Pokorného a spol. v Brně.

ÚVOD.

Není ještě tak vzdálena doba v historii ukrajinského osvobozenického hnutí, kdy pro miliony »Malorusů« musely se psáti brožury »Kdo jsou Ukrajinci a co chtějí«.

Dnes ovšem situace, a to především v Ukrajině samé, je docela jiná: jak v Ukrajině sovětské, tak také mezi Ukrajinci v Polsku a v jiných státech, kde Ukrajinci jsou početná menšina, národní jejich hnutí vnitřně sílí a vytváří hodnoty kulturní, hospodářské a v míře možnosti i politické, na nichž má bezpečně spočinouti všestranné osvobození ukrajinského národa, jež by vyvrcholilo v dosažení politické svobody a nezávislosti.

I svět zahraniční, zejména Evropa, hledí na ukrajinskou otázku jinak, než před 10—15 lety. Stačí uvést třeba jenom jména deníků a několika významnějších osobností evropského tisku, kteří za posledního půlročí v četných člancích obírají se otázkou ukrajinskou a vyslovují se vesměs příznivě o jejím řešení ve smyslu tužeb a přání ukrajinského národa, směřujících k zřízení samostatné ukrajinské republiky. Jsou to:

I. *Anglie*: »Times« řada článků v dubnu 1928.

II. *Francie*: »Le Matin« č. 24 1928; »Le Temps« 26. II. 1928; »Revue Diplomatique«, leden 1928 (E. de Fremerie); »Journal des Débats« a »L'Independance Luxembourgeoise«, březen 1928 (poslanec a býv. starosta Paříže p. E. Evain); »L'Avenir«; »Figaro« a četné jiné pařížské a venkovské listy francouzské s články (François Marchal, Henri de Korabe).

III. *Německo*: »Berliner Börsen-Zeitung«, červenec 1927; »Berliner Tageblatt« č. 168 1927; »Pommersche

Tagespost« a »Lippische Landeszeitung«, srpen 1928; »Politische Wochenschrift«, září 1927 (E. Ch. Schepky) a jiné.

IV. *Italie*: »La Stampa«, září 1927; »Corriere della Sera« a »Secolo«, říjen 1927; »Tribuna«, »Popolo e libertà« a jiné.

V. *Švýcarsko*: »Der Bund«, »Tribune de Genève«, »Journal de Genève«, červenec 1927; »Gazette de Lausanne«, duben 1928 atd.

VI. *Belgie*: »La Metropole«, březen 1928; L'Horizon«, září 1927 (Ed. Guismans) atd. atd.

Mohli bychom pokračovati ve výpočtu hlasů vlivného evropského tisku, příznivých pro ukrajinské osvobozenec-ké hnutí, ale spokojujeme se zatím těmito příklady.

Zaráží však, že vedle těchto projevů ještě dnes se vyskytují názory tak podivné a opravdu pošetilé. Jistý ruský spisovatel protestoval nedávno na př. proti používání termínů Ukrajina a Ukrajinci namísto literárních, uměle vytvořených názvů Malá Rus, Malorusové a protestoval proti — třeba i jen nepřímému — tznání ukrajinské řeči za jazyk samostatný, neboť podle jeho mínění ukrajinština je pouze dialekt. A přímo překvapuje, když přední český list uveřejní tento protest s poznámkou redaktora, že skutečně ukrajinská řeč — nestojí za řeč, neboť »je to umělý jazyk, jímž ukrajinský lid nikdy nemluvil a mluvíti nebude . . .« Ovšem, mohli bychom zase poukázati na novinářské projevy českých vědců, jimiž se vyvracejí námitky odpůrců ukrajinské samostatnosti. (Prof. dr. Štampach se domnívá, že společnou vědeckou řečí slovanských národů by mohla být ukrajinština. Viz Venkov ze dne 5. dubna 1928.)

Otázka ukrajinská, jak v samém národě ukrajinském, tak i na mezinárodním fóru, není dnes ani otázkou národnostní zvláštnosti ukrajinské, ani otázkou jazykovou, nýbrž skoro výhradně otázkou *hospodářsky politickou*. A jako taková bude se i řešiti. Řešení její bude výslednicí konkrétních, reálních sil ukrajinského národa, sil kulturních, hospodářských a politických — na straně jedné a

mocensko-politických sil nepřátelských ukrajinskému osvobozeneckému hnutí — na straně druhé.

Toto řešení vyžaduje napětí všech sil ukrajinských. Velká energie a zdatnost bude muset být vynaložena, má-li se splnit ukrajinská touha a mají-li být odčiněny četné a velké oběti, které ukrajinský národ přinesl ve svém dlouhém boji za samostatnost. A proto musí být odstraňovány všechny zmatky a nejasnosti, vznikající často i mezi přáteli ukrajinského národa vlivem neinformovanosti anebo špatných a nepravdivých informací nepřátel osvobozeneckého hnutí ukrajinského.

Proto ukrajinský socialistický kroužek »Viľna Hromada« v Brně považuje za vhodné, aby o 10. výročí prohlášení samostatnosti Ukrajinské Lidové Republiky předložil československé veřejnosti ve formě brožury, přístupné každému, tyto dva pěkné, na základě původních ukrajinských pramenů sepsané články.

V B r n ě v květnu 1928.

M. D—an.

UKRAJINA A UKRAJINCI.

Napsal dr Vincenc Charvát.

1. Rozloha ukrajinského území.

Statistické údaje o rozloze ukrajinského území a jmenovitě o počtu Ukrajinců byly do války velmi neúplné a nepřesné. Většinou se opíraly o úřední statistiky ruské a rakouské, které vůči Ukrajincům nevynikaly žádnou nestranností a věcností. Teprve po válce, zřízením autonomní republiky Ukrajinské ve Svazu socialistických sovětských republik je umožněno spolehlivější badání v tomto směru, ačkoli dosud nelze mluvit o přesných číslicích. Uplyne ještě řada let, než demokraticko-statistické studium ukrajinské otázky dosáhne přesných a zevrubných výsledků.

Za nejlepší naciografický příspěvek k ukrajinské otázce je pokládán dnes spis prof. dra St. Rudnyčkého, vydaný r. 1925 v Berlíně pod názvem »Přehled národnostního území Ukrajiny« (Ohljad nacional'noj terytoriji Ukrajiny«), v němž je podán maximální a minimální odhad území ukrajinského a celkového počtu Ukrajinců. Za složky ukrajinského území pokládá dr. St. Rudnyč-kyj: Východní Halič, Bukovinu, Podkarpatskou Rus, Podlaší a Polesí, Besarabii, Ukrajinu Slobodskou, Donskou, Kavkazskou, Příkaspickou a centrální. Minimální rozloha ukrajinské národní oblasti zaujímá 905.000 km², na níž sídlí 51,249.000 obyvatel, z nichž pak Ukrajinců je 36,605.000, t. j. 71.3 proc. Mimo to Ukrajinci tvoří velké kolonie v Asii, v Amurské Oblasti a Tichooceánském přímoří a v pohoří Altaje a Tjen Šanu, dále v bývalé gubernii orenburské, tobolské, jenisejské a semipalatské. Přibližný počet Ukrajinců v Asii se odhaduje na 2 miliony. Mimo to jsou velké ukrajinské osady v Severní Americe (750.000), v Kanadě (250.000), v Brailii a Argentině (100.000).

Jádro Ukrajiny tvoří bývalých 9 gubernií Ruska: volyňská, podolská, kyjevská, černihovská, poltavská, charkovská, jekatěrinoslavská, chersonská a tauridská (Krym). Na tomto území živel ukrajinský má převážnou a rozhodující většinu (74 proc.). Počet Ukrajinců činí 24 mil. 201.000.

Politicky je Ukrajina rozdělena po válce mezi čtyři státy: sovětské Rusko, Polsko, Rumunsko, Československo.

Největší menšina ukrajinská žije v Polsku, kde na území 137.000 km² sídlí 7 milionů Ukrajinců. V nynějším Rumunsku (v Bukovině a Besarabii) na území 22.000 km² žije 750.000 Ukrajinců a v československé republice na území Podkarpatské Rusi (14.700 km²) 400.000 Ukrajinců.

Ukrajinci jsou převážně lid rovin a stepí. Pouze Huculové tvoří výjimku. Tito obyvatelé karpatských hor a lesů v pásnu kolomyjském a stanislavském, v bukovin-

ských horách a na vrchovině Podkarpatské Rusi jsou kmenem velmi svérázným a osobitým.

Jižní hranici ukrajinského národnostního území tvoří Černé moře, které od pradávna bylo důležitou a významnou obchodní a kulturní cestou do světa. Tři čtvrtiny Ukrajiny se vyznačují úrodnou černou půdou, t. zv. »černoziomem«, která zásobovala před válkou Rusko i Evropu obilím a zemědělskými produkty. Nerostné bohatství zejména v doněcké kamenouhelné pánvi poskytuje Ukrajině nesmírné možnosti hospodářského a průmyslového vývoje a činí z ní jednu z nejbohatších zemí evropských.

Střediskem nynějšího veškerého života ukrajinského na poli hospodářském, kulturním a politickém je Ukrajinská sovětská socialistická republika (USSR). Mimořádné okolnosti (válka, revoluce, hladová katastrofa r. 1921 a systém diktatury) nedovolily, aby rozvinuty byly všechny tvůrčí síly ukrajinského lidu, přece však dlužno loyálně uznati veliké výsledky charkovské vlády v oblasti kulturní politiky. Poukrajínšťovací akce charkovského ústředí, pronikající důsledně do všech odvětví životních, je opravdu kulturní revolucí v dějinách ukrajinského národa, je novou etapou jeho obrození. Na tomto poli bylo vykonáno nejvíce. Byl-li za carské vlády osvětovým střediskem ukrajinským Lvov, dnes ohnisko ukrajinské osvěty, umění a vědy jest Charkov a Kyjev, v němž založena byla Všeukrajinská Akademie věd v čele s proslulým historikem prof. M. Hruševským.

Položení *ukrajinských menšin v Polsku* není nikterak útěšné. Politické napětí mezi oběma slovanskými větvemi trvalo již před válkou, po válce však bylo zesíleno krvavými boji ukrajinských vojsk s polskou armádou, která na konec obsadila celé území východohaličské. Polská politická správa, řízená a ovlivňovaná živly reakčními a nedemokratickými, prohlubovala jenom nepřátelství mezi Ukrajinci a Poláky. Pozemková reforma a kolonizační politika těchto živlů vyvolala sympatie ukrajinského lidu pro USSR a pro její agrární politiku. Zrušení obecních zastupitelstev a dosazení vládních komisařů do obecních

správ, zavírání ukrajinských škol, kostelů, propouštění Ukrajinců ze služeb státních, všechno to nepřispívá k smírnému a spravedlivému řešení ukrajinsko-polského sporu. A také polská reakce tohoto sporu nikdy nevyřeší.

V Rumunsku ukrajinská menšina prožívá velmi těžké chvíle. Politicky bezprávná, sociálně a hospodářsky slabá, živorí v přítmí. Ukrajinské školy, zřízené za Rakouska v Bukovině, téměř dnes neexistují, ukrajinský jazyk je vypuzen z úřadů a z celého života veřejného.

Na naší Podkarpatské Rusi ukrajinská menšina teprve se probouzí z hlubokého sebezapomenutí, do něhož ji uvrhla bývalá maďarská vláda. Obtíže tu působí nevyřešený spor o jazyk vyučovací, zda ruský či ukrajinský, nevšímavost československé veřejnosti k hospodářským a sociálním potřebám zaostalého podkarpatského lidu a narmnoze ne příliš pečlivý výběr úředníku a veřejných pracovníků.

2. Rozdíly mezi Ukrajinci a Rusy.

V době předválečné bylo svedeno mnoho sporů a vědecko-politických půtek o název Ukrajina a ukrajinský národ. Carská vláda důsledně užívala úředního názvu »Malorusové« a v Rakousku byli Ukrajinci úředně nazýváni »Rusíni«. Jméno »Ukrajina« je však starého původu a objevuje se již v kronikářských pramenech z XII. století. Název Malá Rus (a později Malorus) je literární a knižní. Slovo Ukrajina označovalo v historii pohraniční území východoukrajinské, přeneslo se však poznenáhlu na celou zemi, obývanou ukrajinským národem, vžilo se, zdomácnělo mezi lidem a v době obrozené se stalo symbolem vnitřní jednoty ukrajinské větve a ukrajinského jazyka.

Národopisně tvoří Ukrajinci samostatný celek, který podstatně se liší od Rusů. Rozdílem tím důkladně se obíral Kostomarov ve své známé studii »Dva ruští národové«. A také náš prof. dr. L. Niederle praví ve svém spisu »Slovanský svět«: »Mezi Velkorusy a Malorusy jest rozdíl hlubší. Jest nejen v jazyku, nýbrž i v těle a v duši

lidu: v povaze, temperamentu, v písni a ovšem i v kroji, obyčejích a zvycích.»

Rozdíl mezi ukrajinským a ruským národem sahá hluboko do dávných dob, do těch historických časů, kdy začalo členění mezi Slovany. Plemenné zvláštnosti a odlišnosti nebyly setřeny průběhem věků, naopak vlily se do obou určitých typů národních.

Antropologické rozdíly mezi Ukrajinci a Rusy jsou dosti nápadné. »Malorusové,« praví profesor Anučin, »liší se především od Bělorusů a Velkorusů svou výškou, která průměrně jest o 1—4 cm vyšší. Tyto výšky se sice vyskytují i v některých velkoruských újezdech, ale v Malorusku není malých postav. Další odlišnosti tvoří: velké procento tmavovlasých (60—70%), tmavookých, osmahlých typů mezi Ukrajinci. Forma hlavy převládá krátká a široká (brachykefalie) mnohem více než u Rusů a Poláků.« Není pochyby, že v žilách Ukrajinců koluje nemálo krve bývalých tureckých národů jižního Ruska, rozhodně však více než v žilách Velkorusů, kteří zase asimilovali mnohé finské národy.

Povahově je Ukrajinec veselejšího temperamentu než záдумčivý Rus. Jeho intelekt a cíl jsou vyvinuty na úkor praktické činnosti. Ukrajinec je nakloněn sentimentálně, lyrismu a hudebnosti. Svědčí o tom bohatství ukrajinských národních písní, ukrajinské básnictví, dramatická literatura a hudba. Mírnější podnebí, úrodná země, nedozírná step, teplé Černé moře a řada jiných příznivých podmínek — vlévaly do ukrajinské duše jakousi mocnou radost ze života, a částečně i bezstarostnost.

Po stránce náboženské Ukrajinec není dogmatář. Náboženské spory, rozkolnictví, tak proslulé u Rusů, nezapustily na Ukrajině kořenů. Sektářství jest cizí ukrajinské duši, která je racionalistická a nemá pochopení pro bohosloveckou metafysiku, tak oblíbenou mezi Rusy. Historické podmínky zdemokratisovaly ukrajinský národ, složený stavovsky a sociálně vesměs ze živlu maloroľnického. Ukrajinská šlechta se již před staletími popoľštila a poruštila, a v lidu žily tradice demokratické obce kozácké.

Ukrajinec je méně rozhodný v činech než Rus. Ale rozhodl-li se již, pak je neobyčejně tvrdošíjný (chochlácká paličatost). Za typickou zvláštnost Ukrajince je všeobecně pokládán jeho humor, zračící se v úslovích, písních i literatuře (Gogol byl Ukrajinec).

Neméně charakteristické jsou výrazy hmotné kultury ukrajinské, jevící se v krojích, ve stavbě obydlí a ve vnitřním zařízení bytů. Chalupy s vysokými doškovými střechami, obklíčené zelení ovocných stromů, připomínají staročeské vesnice.

Pokud se týká samostatnosti ukrajinského jazyka, tato otázka byla již před válkou vědecky vyřešena. Nejvýznačnější slavisté Jagič, Šachmatov, Bruckner, Baudouin de Courtenay, Dal' a jiní se vyslovili pro samostatný ukrajinský jazyk. V době první revoluce r. 1905 vydala petrohradská akademie věd memorandum, v němž odmítla důrazně zákaz ukrajinštiny z r. 1876 a odůvodnila vědecky a nestranně oprávněnost literárního jazyka ukrajinského. Konstatovala, že vznik ukrajinštiny spadá do doby předtatarské a že tatarský vpád dovršil jenom diferenciaci mezi ruštinou a ukrajinštinou.

Ukrajinský národ prožívá dnes svůj konsolidační proces, jak v oblasti hospodářské, tak na poli kulturním, ale také ve smyslu politického uvědomění a sebevědomí. Po těžkých ranách, které zasadila hospodářskému životu na Ukrajině světová válka a ruská revoluce, jsme dnes svědky rychlé a úspěšné hospodářské obnovy Ukrajiny. Zejména zemědělství provedením pozemkové reformy vstupuje do nového stadia svého vývoje. Kulturně ukrajinský národ vytvořil již pevnou základnu své samobytnosti, proniknuté silnými demokratickými prvky. Vždyť jeho historie jest v podstatě historií bojů malých drobných lidí proti pánům a odrodilé šlechtě, jest historií zápasů demokracie proti autokracii. Tyto momenty prolínají ukrajinskou kulturou. A pokud se týče politického obrození, netřeba zdůrazňovat, že národ, jenž dospěl sebevědomí, jenž si je vědom své politické síly, nezávislosti a svého dějinného poslání mezi národy východní Evro-

py, nemůže již nikdy býti národem druhořadým, anebo národem, jenž by budil jenom zájem folkloristický.

Ukrajinský národ ve XX. století prošel výhnní dvou revolucí (1905 a 1917). Veliký politický a sociální převrat v Rusku uspíšil obrozenecký politický ruch v širokých masách ukrajinského lidu, probudil je ze staletého národního spánku a vtiskl ukrajinskému hnutí ráz lidový, masový. A tento fakt zaručuje ukrajinskému národu budoucnost.

Každá revoluce má dvojí stránku: ničivou a tvůrčí. Údobí ničivé revoluce má již ukrajinský lid za sebou. Dnes lze již mluvit o zdravém vzrůstu tvůrčích sil ukrajinského národa a jest si jenom přát, aby na cestě této kladné práce a konsolidačního úsilí dospěl bratrský národ ukrajinský nejvyšších úspěchů — jak pro dobro vlastní, tak i na prospěch lidstva.

Legionářský sborník »Cestami odboje«, díl III.

UKRAJINSKÝ BOJ ZA SVOBODU.

Napsal dr. Emil Strauss.

Válka z roku 1870-71 sjednotila národně Itálii a Německo. Světová válka osvobodila z cizí nadvlády mnoho národů středoevropských a východoevropských a sjednotila několik jiných národů. Ale konec války neznamenal konec národních revolucí v Evropě. Mírové smlouvy vytvořily nové početné národnostní menšiny. Mezi nimi i národ *ukrajinský*, čítající asi 35 milionů duší, je pod vládou cizích národů.

Hlavní území ukrajinské, jižní část sarmatské nížiny, asi jeden a půlkrát větší než německá říše, obsadily v době od 6. do 8. století slovanské kmeny. Spojení kmenů vedlo v 9. století k vzniku *kyjevského* státu, jehož rozkvět spadá do doby kolem r. 1000. Tento svazek několika knížetství v čele s velkoknížetem kyjevským se pozoruhodně rozvíjel hospodářsky i kulturně, udržoval politické i ob-

chodní styky se západem i východem, úspěšně se bránili nájezdům Moskalů, jejichž říše vznikala na severu, a podlehl teprve útoku tatarských hord Džingischánových; které v r. 1240 srovnaly Kyjev se zemí.

Tím však nepřestal státní život ukrajinského národa. Již v 11. století vznikly v dnešní východní Haliči dvě knížetství Vladiměř a Halič, jichž spojením (1199) dosáhl kulturní život Ukrajinců nového kulturního střediska. Třídní boje bojarů proti knížecí moci zavdaly však sousedům — Polákům, Uhrům a Litvínům — možnost, aby zasáhli do vnitřních poměrů země, takže knížetství *haličsko-volyňské* brzy zašlo. Kolem roku 1340 dobyli Haliče Poláci a odňali vládnoucím třídám ukrajinským, bojarům a městským patriciům práva a majetek. Tím utrpěla těžkou ránu i ukrajinská kultura, jež tehdy mohla býti jen kulturou vládnoucí třídy. Lepší byl osud Volyňska, které za panství litevských knížat se těšilo ještě několik století jisté samostatnosti, až bylo v století patnáctém poníženo na oblast velkoknížetství litevského. Již v r. 1386 byla mezi Polskem a Litvou personální unie, po níž v r. 1569 dohodou berlínskou následovalo úplné sloučení. Vládnoucí třídy ukrajinské byly popoštěny, ze sedláků se stali nevolníci, kulturní život ukrajinský byl ubit.

Utiskovaní sedláci se houfně stěhovali za hranice, zčásti do pustých tehdy krajů na Donu a Doňci, kde v 17. století povstala »slobidska Ukraina«, zčásti do Podněpří, kde vytvořili na nepřístupném, močálovitém ostrově demokratickou kozáckou republiku, *Záporožskou sic*, jež se po vzoru středověkých řádů rytířských ujala obrany území na sever a východ. V čele republiky byl volený hetman, jemu k ruce byla generální rada a národní shromáždění. Tento hrdinský věk Ukrajiny oslavili básník Gogol a malíř Řepin.

Mezi demokratickou republikou ukrajinskou a polským šlechtickým královstvím došlo k boji; zároveň povstali ukrajinští sedláci proti svým polským pánům, v r. 1648 vytrhl hetman Bohdan *Chmelnyckyj* proti Polsku, porazil je a vydobyl nezávislosti ukrajinskému státu. Aby jej zabezpečil i pro budoucnost, dal se vítězný hetman pod

ochranu Ruska, s nímž v r. 1654 uzavřel perejaslavskou smlouvu, jež spojovala oba státy *personální unií*. Ukrajina měla podržeti samosprávu, demokratická zřízení a mohla si voliti hetmana. Avšak Rusko nedodržovalo dlouhé smlouvy; snažilo se, aby si ukrajinský národ úplně podmanilo, mísilo se do vnitřních věcí ukrajinských a hetman byl brzy jen zdánlivým vládcem.

Když se pak Ukrajinci pokusili, aby ruské panství vyměnili za polské (smlouva hadačská z r. 1659), dohodlo se Polsko s Ruskem na *rozdělení Ukrajiny* smlouvou andrusovskou v r. 1667. Levý břeh Dněpru připadl Rusku, pravý Polsku. Dohoda obou mocných sousedů znamenala konec svobodné Ukrajiny. Ukrajinci se sice pokusili za pomoci Turků v r. 1672 a pak spolkem hetmana Ivana Mazepy s Švédskem, aby opět dosáhli státní samostatnosti, ale bitva u Poltavy (1709) pohřbila jejich naděje. *Ukrajinský stát zmizel z dějin na více než dvě století.*

Polsko i Rusko zacházely nyní s ukrajinským územím jako s dobytou zemí; zbytky ukrajinské samosprávy byly odstraňovány, v r. 1775 byla zničena záporožská kozácká republika, poslední útočiště svobodné Ukrajiny. Všechna povstání kozáků a hajdamáků, kteří chtěli odvrátiti smutný osud Ukrajinců, byla potřena, v r. 1783 bylo ruské nevolnictví rozšířeno i na ukrajinské sedláky. Ukrajinský národ ztratil docela své vládnoucí třídy, půda přešla do rukou polské a ruské šlechty, Ukrajinci se stali národem nevolných sedláků, *národem bez dějin*. V r. 1820 byly posléze zakázány všechny ukrajinské knihy, až na knihy modlitební, také kulturní život ukrajinský byl zničen a zdálo se, že Ukrajinci jsou navždy vymazáni z řady evropských národů. Ani jejich jméno nebylo trpěno — bylo zaměněno za Malorusy nebo Rusíny.

Dělením Polska dostalo se Rusku největší části ukrajinského území — až na východní Halič, jež připadla Rakousku — což dovršilo katastrofu většiny ukrajinského národa. Národní útisk Ukrajinců byl dovršen ukazem z r. 1876, jenž zakazoval tisk ukrajinských knih, divadelní představení, přednášky a schůze v ukrajinštině. Ve ško-

lách a úřadech nesmělo se ukrajinsky mluvíti ani slova, přední mužové Ukrajiny byli vypověděni na Sibiř.

I hospodářsky zacházelo Rusko s Ukrajinou jako s kolonií. Co ukrajinští sedláci hladověli, platilo Rusko úroky ze svých vojenských půjček vývozem obilí, jež bylo z většiny obilí *ukrajinské* — v r. 1913 podílely se černomořské přístavy na ruském obilním exportu 82·9%. V letech 1898 až 1910 činily příjmy devíti ukrajinských gubernií 5894 milionů rublů, výdaje jen 3289 milionů. Sedláci byli hospodářsky závislí na velkostatkářích, jimž v ukrajinských guberniích patřilo 30 až 63% půdy. Ač Ukrajinců byla jen pětina všeho ruského obyvatelstva, bylo 62% všech vystěhovalců do asijského Ruska Ukrajinci. Světová válka měla Rusku umožniti úplné porušení Ukrajinců. »Teď nadešla nejvhodnější chvíle, aby vašemu ukrajinství byl učiněn konec,« prohlásil ruský ministr zahraničí Sazonov jedné ukrajinské deputaci v září 1914.

Kapitalismus vzkřísil k dějinnému životu i Ukrajince, tak jako probudil i jiné východní národy bez dějin. Ovšem, selský národ ukrajinský, vyvíjeje se v moderní národ se všemi třídami měšťácké společnosti, musel překonávati větší překážky, než Češi a Jihoslované, kteří byli blíže vlivu evropského kapitalismu. Nadto ještě ruský centralismus brzdil průmyslový rozvoj Ukrajiny, takže ruský kapitál soustředil nejdůležitější průmyslová odvětví ve Velkorusku. Z nich nejvýznačnější, textilní a železářský průmysl, byly v středním Rusku a na Urale, a Ukrajina byla v průmyslovém rozmachu daleko za mnohými kraji ruskými. Velký průmysl byl v Ukrajině nejslaběji rozvinut. Co v letech 1894—1895 bylo v podnicích, jež měly přes tisíc dělníků, zaměstnáno v Moskovštině 42, v Polsku 32, v Pobaltí přes 25 a na Litvě 11% všeho dělnictva, na Ukrajině jich bylo zaměstnáno jen 4·1%.

Teprve od počátku dvacátého století rozvíjel se kapitalismus rychleji i na Ukrajině. Bohatstvím železných rud a uhlí rostlo rychle hornictví a železářský průmysl. V r. 1904 činil podíl Ukrajiny na ruské výrobě železa a oceli 42·2%, na těžbě kamenného uhlí 48·7%, na výrobě litiny

63·1% a na těžbě železné rudy dokonce 70%. Tento vývoj vytvořil i ukrajinskou dělnickou třídu a ukrajinské malo-měšťáctvo, co pozemková reforma Stolypinova, ač jen polovičatá (jako dříve reforma Alexandra II.), posílila hospodářsky ukrajinské rolnictvo.

Některé vrstvy ukrajinského obyvatelstva mohly tak přijmouti *národní kulturu*, která se již dříve počala vyvíjeti ve větších městech ukrajinských pod vlivem západoevropských idejí, zvláště romantiky s její zálibou pro cizí kultury, vlivem lidové písně, lidové mluvy a národních dějin. Již konec osmnáctého století dal národu prvního velkého básníka, jenž psal ukrajinským národním jazykem, Ivana *Kotljarevského* (1766—1838). Všechna velikost kulturních možností byla pak vyjádřena v životě a působení Tarase *Ševčenka*, jenž se z nevolníka stal největším básníkem svého národa, jenž ve svých básních nejen oživil velikou minulost ukrajinského lidu a probudil dřímající národní uvědomění, ale burcoval i k boji proti panství moskovitů. Založil s několika druhy »Bratrstvo« jež mělo v programu zřízení ukrajinské republiky. Společnost, založená v r. 1846, byla ovšem již v r. 1847 rozdrvena surovou rukou ruského carismu, vůdcové byli uvězněni a vypověděni. Třináct rozprášených nadšenců shromáždilo se zase až v šedesátých letech, když básník, dějepisec a jazykozpytec Pantelejmon *Kuliš* (1819—1894) počal v Petrohradě vydávati list *Osnovu*, a v sedmdesátých letech se seskupili kolem kyjevské Hromady. Ale i nyní zničila ruská vláda ukrajinské národní hnutí.

Zatím se však vytvořilo středisko ukrajinského kulturního hnutí, které uniklo zásahu ruské vlády. Rozdělením Polska připadla *východní Halič*, obývaná Ukrajinci, Rakousku, kde již v 18. století byla zmírněna feudální břemena rolnictva a kde v r. 1848 byla zrušena i roboty. Rakouská vláda popichovala dokonce ukrajinské sedláky proti polské šlechtě, která se tvářila, že chce opět zříditi starou Polsku. I když pak (v r. 1868) zvláštním postavením Haliče byla země zase vydána polské šlechtě, mohl se kulturní život ukrajinský v Haliči vyvíjeti svobodněji, než pod carskou knutou. Již v šedesátých letech počaly

v Haliči vycházeti literární časopisy, ve Lvově byla založena Ševčenkova společnost věd. Když pak byl povolán na Lvovskou universitu Michal Hruševskyj, dosud žijící historik, který má pro svůj národ stejný význam jako Palacký pro Čechy, získala ukrajinská inteligence vůdce. Vyrostla široce rozvětvená umělecká a vědecká literatura, ukrajinská lidová mluva se stala kulturní řečí. Demokracie rakouského volebního práva, ač pomalá, přece jen umožnila vývoj ukrajinské radikální strany, jejímž vůdcem se stal Ivan Franko (1856—1915). Do prvního parlamentu, zvoleného podle rovného práva hlasovacího (1907) vešlo na 30 ukrajinských poslanců, v r. 1914 museli Poláci přenechatí Ukrajincům 27 % všech mandátů v zemském sněmu haličském.

Ještě mocněji zesílil osvobozenecský zápas ukrajinský ruskou revolucí z r. 1905; za rok nato byla zrušena formálněprávní omezení ukrajinské řeči, ústava z r. 1906 otevřela ukrajinským poslancům duma. Průmyslový vývoj neuvedl však na jeviště dějin jen intelektuály, maloměstáky a sedláky, ale i ukrajinské dělnictvo.

Boj národů bez dějin o národní svobodu je co nejužší spiat se socialistickým hnutím. Tak i první hlasatelé ukrajinského osvobozovacího boje, *Drahomanov* a *Podolinskyj*, byli uvědomělí socialisté. Ovšem, ruská sociální demokracie hrála tu rozhodující úlohu. Rychlý vývoj ukrajinského průmyslu lákal tisíce dělníků z Velkoruska, r. 1897 bylo na Ukrajině čtvrt milionu neukrajinských dělníků, t. j. 16.5 proc. všeho dělnictva v této zemi. Zvláště v městech byla podstatná část obyvatelstva ruská a ruská sociální demokracie již v letech osmdesátých počínala na Ukrajině agitační práci mezi dělnictvem. Také stávkové hnutí, jež propuklo na Ukrajině uprostřed devadesátých let, bylo vedeno ruskými sociálními demokraty. Stejně řídili i mohutnou stávku z r. 1903, které se zúčastnilo 300.000 dělníků všech stran a která se »valila jako bouře přes všechnu Ukrajinu a Kavkaz« (Mazepa). Teprve v r. 1900 vznikla »revoluční ukrajinská strana« (RUP.), která přijala v r. 1905 program sociálně-demokratický a nazvala se »ukrajinská sociálně-demokratická

strana dělnická« (USDRP).*) V ruské sociální demokracii se kromě toho vytvořila sekce, která si vytkla za úkol založiti v rámci ruské sociální demokracie organizaci ukrajinsky mluvícího proletariátu, »Ukrajinské sociálně-demokratické sdružení«, jež bylo krátce nazýváno Spilka. Sdružení sestávalo většinou ze zemědělských dělníků, ukrajinská sociálně-demokratická strana dělnická se opírala o dělnictvo z malého průmyslu a ze živností, kdežto dělníci z velkého průmyslu byli organizováni hlavně v ruské sociální demokracii. Když se ruská sociální demokracie rozštěpila (1903), přiklonila se převážná většina ukrajinského socialistického dělnictva k menševikům. Vedoucí stranou na Ukrajině vůbec stala se však ukrajinská sociální demokracie, k níž se zvláště od revoluce hlásila největší část ukrajinského dělnictva. Od r. 1917 do r. 1919 sdružovaly odborové svazy za vedení ukrajinské sociální demokracie více než 300.000 dělníků. Strana se stala uznanou vůdkyní ukrajinského národa v krátkém období samostatnosti, které ukrajinský národ dosáhl po třech letech a kterou po třech letech zase ztratil. Osvobozovací boj ukrajinský je z nejúchvatnějších drammat v dějinách dvacátého věku.

*

Petrohradská březnová revoluce z r. 1917 osvobodila i Ukrajinu z carského panství. Vládní moc na Ukrajině přešla na výbor rolnických, vojenských a dělnických rad, na *Centrální radu*. Centralna rada zprvu nežádala odtržení od Ruska, ale domáhala se územní samosprávy ukrajinské ve federaci států na území starého Ruska. Teprve když selhaly všechny pokusy ústřední rady, aby se dohodla nejprve s vládou zatímní a pak s vládou sovětskou, prohlásila ukrajinská vláda, že Ukrajinci si sami uspořádají svůj život.***) 20. listopadu 1917 vyhlásila cen-

* Opožděný vývoj ukrajinského socialismu je viděti již z toho, že komunistický manifest byl přeložen do ruštiny v počátcích šedesátých let, kdežto do ukrajinštiny teprve v r. 1902, tedy o 40 let později.

** Ukrajinci se zúčastnili voleb do ruského ústavodárného shromáždění. Ukrajinská sociální demokracie a ukrajinská strana sociálně revoluční, (spojená se selským svazem), obdržely více než tři čtvrtiny všech hlasů.

trální rada v třetím universálu (manifestu) *Ukrajinskou lidovou republiku*. Tímto výnosem bylo zároveň zrušeno velkostatkářské a klášterní vlastnictví půdy a zavedena osmihodinná doba pracovní. Byla vyhlášena národnostní samospráva na zásadě personální pro národnostní menšiny na Ukrajině (Židy, Rusy, Poláky). V čelo vlády byl postaven jako ministerský předseda sociální demokrat *Vynnyčenko*, ministrem financí se stal významný národohospodář Tuhan-Baranovskij, ministrem války Petljura. Židé, Rusové a Poláci obdrželi své národní ministry. Osvobození Ukrajiny mělo v zápětí mocný rozmach kulturního života. Ve školách byla ruština nahrazena ukrajinským vyučovacím jazykem, byly založeny nesčetné obecné školy, 150 středních škol, 40 učitelských ústavů, 2 ukrajinské university a jedna ruská, jedna umělecká akademie.

Ale sotvaže Ukrajinci nabyli po 250leté porobě zase svobody a vytvořili samostatný stát, počala se ukrajinská Golgatha. V říjnu 1917 strhli na sebe bolševici moc ve Velkorusku, ústřední rada však nechtěla uznati sovětského systému a trvala na svolání ukrajinské konstituanty. Volby do ústavodárného shromáždění ukrajinské republiky byly provedeny v lednu 1918, ukrajinské strany obdržely více než 75 procent odevzdaných hlasů, obyvatelstvo se rozhodlo pro státní samostatnost, ukrajinské dělnictvo pro sociální demokracii. Bolševici nyní viděli, že bez násilí nemohou ovládnouti Ukrajinu a vyslali proti Ukrajině vojsko, ačkoliv v prosinci 1917 uznali »Ukrajinskou lidovou republiku a její právo na úplné odtržení od Ruska«. Bolševikům se brzo podařilo obsaditi velkou část ukrajinského území ještě než se mohl sejíti zvolený parlament. Dne 10. února 1918, po dvanáctidenním ostřelování ruským vojskem, opustila vláda hlavní město Kyjev.

Ještě neukončili bolševici obsazení země, když se po Ukrajině rozlila vojska ústředních mocností. Z jara 1918 přešli Němci a Rakušané k ofenzivě a obsadili velkou část země. Ústřední mocnosti potřebovaly ukrajinského území pro výživu svých vojsk a obyvatelstva, což však

bylo ztíženo pozemkovou reformou, kterou provedla centrální rada. Proto se opřely ústřední mocnosti o polské a ruské velkostatkáře, rozehnaly ústřední radu a dosadily novou vládu, v čele s bývalým ruským generálem *Skoropadským*, jenž se dal zvoliti hetmanem. Když se na podzim zhroutily vojenské síly ústředních mocností, vyhlásil Skoropadskyj »federaci« s Ruskem. Zatím po vši Ukrajině vypuklo povstání sedláků a dělníků. Jeho vedení převzalo direktorium, v čele opět se sociálním demokratem Vynnyčenkem. Ukrajinská národní rada ve východní Haliči, Bukovině a severních Uhrách ohlásila připojení těchto zemí k Ukrajinské lidové republice. Živelncu silou se rozšířilo povstání, reakční hetmanská vláda byla povalena, Kyjev byl znovu dobyt. Vítězné direktorium svolalo neprodleně »všeukrajinský kongres pracujícího lidu«, který se v lednu 1919 vyslovil proti diktatuře a pro zřízení demokratické republiky.

Ale sotva se kongres sešel, vtrhla se všech stran do země vojska nepřátel ukrajinské republiky. Ze severu vnikla tam bolševická armáda, z jihu přicházely bílé gardy Denikinovy, Poláci se vrhli na východní Halič a na Volyňsko; Rumunsko, které již v r. 1917 se zmocnilo Besarabie, obsadilo Bukovinu, Čechoslováci se usadili v severních Uhrách (v Podkarpatské Rusi), v Oděse byly vyloděny francouzsko-řecké oddíly — vzplál hrdinný, ale nerovný zápas na všechny strany. A objevil se nový nepřítel: tyfus, který kosil ukrajinské vojáky po tisících. »Zdálo se, že tu ani nebyl nikdo, kdo by pohřbil mrtvé.« (Mazepa.)

Zároveň s bojem proti ukrajinské armádě byla vedena válka proti ukrajinské řeči. Ústřední výbor ruské komunistické strany uznal sice 6. prosince 1919 formálně »samostatnost ukrajinské socialistické republiky sovětské« a »svobodný vývoj ukrajinské řeči a kultury«, ale ve skutečnosti šlapala okupační vláda práva ukrajinské řeči. Tak bolševický komisař pošt a telegrafů, Kroleveckij, rozeslal všem úřadům oběžník č. 1362, v němž se m. j. pravitelo:

»Nařizují, aby se všem vedoucím místům dal rozkaz,

že při úřadování a v služebním styku musí užívatí výhradně ruské řeči.«

Na oklamání světa se vydávaly noty, jež překypovaly ujišťováním svobody pro všechny národy; bylo zvěstováno právo všech národů na odtržení od Ruska, ale zatím ruská vojska obsazovala Ukrajinu a loupila ukrajinské kultuře všechny životní podmínky.

Zatím se vedla válka se střídavým štěstím. Ukrajinská armáda musela v Haliči ustoupiti přesile Poláků, kdežto na východě dobyla koncem srpna zase Kyjeva a zahнала Denikinova vojska k Černému moři. Sotva však bylo dosaženo tohoto vítězství a Denikinova fronta byla prolomena (6. prosince 1919), vnikla od severu do země znovu bolševická armáda. Tomuto náporu ukrajinské vojsko již neodolalo. Beze zbraní, bez peněz, jsouc oslabeno tyfem, zápasilo sice ještě nějakou dobu v zoufalém odporu v Podolsku a Volyňsku, ale posléze muselo ustoupiti na polské území, kde bylo odzbrojeno. Na podzim r. 1920 nebylo již lze mluvit o samostatné ukrajinské republice, vojska Dohody a jejích spojenců společně s bolševiky zahubila státní samostatnost ukrajinského národa. Koncem r. 1920 uzavřelo Polsko se sovětským Ruskem mír a dohodlo se s ním o rozdělení Ukrajiny.

Msta vítězů nedala na sebe dlouho čekat. Ukrajinští sedláci a proletáři, kteří se zúčastnili vedení odbojného hnutí, putovali do vězení, mnozí z nich byli zastřeleni. Ukrajinské organisace byly rozpuštěny, jejich jmění zavlčeno do Ruska. Bolševický systém nuceného odvádění obilí zasáhl zvláště těžce ukrajinské obyvatelstvo. Bolševici dosadili okupační vládu v čele s Rakovským, který 28. prosince 1920 uzavřel s Leninem federativní smlouvu, podle níž se zřizovala Ukrajinská sovětská republika. Ale v této smlouvě (§ 3) předávaly se zároveň ruské vládě nejdůležitější obory správní: vojenství, národní hospodářství, zahraniční obchod, finance, práce, doprava, pošty a telegrafy. Samostatnost Ukrajiny byla pouhé zdání, diktatura ruské komunistické strany znamenala porobu Ukrajiny ruským imperialismem. Ukrajinská kultura byla rozvrácena, školství vykazovalo, i podle sovět-

ské úřední statistiky, trvalý úpadek. Kulturně vyspělejší dělníci byli v masách odštělováni nebo zavlčeni do vyhnanství. Stejně i Poláci potírali v připojených ukrajinských oblastech ukrajinské kulturní hnutí všemi prostředky a rovněž Rumuni uzavřeli ukrajinské školy. Jen v Československu našla ukrajinská kultura ochranu v malé Podkarpatské Rusi.

Koncem prosince 1922 zasedal v Rusku »ústavodárný sjezd socialistických sovětských republik«, který dal sovětskému státnímu svazu ústavu, jež platí dodnes. Mezi spolkovými státy je i *sovětská Ukrajina*. »Spojeneckou smlouvu«, která tu byla sjednána, charakterisuje již to, že výnosy »spolkové rady lidových komisařů« jsou právně závazné, i když s nimi nesouhlasí jednotlivé spolkové republiky! Ústava je jen zdánlivě federalistická, ve skutečnosti však přísně centralistická a velkoruská. Na doklad toho tvrzení můžeme poukázat výlučně na projevy komunistické. Tak na př. bývalý ukrajinský ministerský předseda Vynnyčenko, který přešel k bolševikům, prohlásil v r. 1919 v otevřeném listě, v němž uváděl důvody svého odjezdu do ciziny:

»Soudí se, že Ukrajinská socialistická republika rad je samostatný a nezávislý stát dělníků a sedláků. To však je jen v deklaracích. Ve skutečnosti omezovala politika absolutního centralismu revolučních vůdců nejen státní samostatnost Ukrajiny, ale i její kulturní samostatnost až na nulu.«*)

Stejně a ještě ostřeji se vyjádřila Ukrajinská komunistická strana v oficiálním projevu:**)

»Podle projevů a úředně existuje vláda Ukrajinské socialistické republiky rad. Není však volitelná, ba nevytvořila jí ani komunistická (bolševická) strana Ukrajiny, nýbrž jmenovalo ji politické byro ústředního výboru ruské komunistické strany. Lze tedy zjistiti abnormální zjev,

*) Ukrajinským dělníkům a sedlákům.

**) Revoluce v nebezpečí! Otevřený list zahraniční skupiny Ukrajinské komunistické strany komunistům a revolučním socialistům v Evropě a v Americe. Vídeň 1921. (Tedy před vydáním spolkové ústavy).

že úřady jsou většinou obsazovány neukrajinskými živly, které neovládají jazyka ukrajinských mas.«

Bolševická diktatura je na Ukrajině něco jiného než v Rusku: je to diktatura cizích národních pánů nad vším národem. Nechtě se v Rusku jeví jako vláda národní ruské moci, na Ukrajině ji veškeré třídy obyvatelstva považují za panství cizí dobytelské třídy, za nástupce ruského imperialismu, který není v sociálním zájmu ruského proletariátu, nýbrž v zájmu nové hospodářské a úřednické buržoasie a který představuje pokračování imperialistické politiky carské říše. V udržování panství nad Ukrajinou se shoduje zájem ruského i polského imperialismu. Tento soulad zájmů vyjadřuje řížská mírová smlouva z 18. března 1921. Ba ujařmení Ukrajiny je i věc dohodového imperialismu, který 14. března 1923 uznal východní hranice Polska a tím upřel ukrajinskému národu právo na vlastní státní život. Při udržování vlády nad Ukrajinou nalézají moskevští světoví revolucionáři dokonce i pomoci evropské kontrarevoluce.

Ale sovětský systém nechránil ani sociálních zájmů pracujících obyvatelstva Ukrajiny. Mzda ukrajinského dělníka je mnohem nižší než mzda dělníka ruského. V moskevské a leningradské oblasti činila v r. 1922 mzda 45 až 60 proc. předválečné výše, kdežto na Ukrajině jen 21.2 proc., tedy méně než polovinu. Ukrajinské sedláky uvrhla ruská rekvisiční politika v prvních letech po revoluci do bída. V této zemi, jež je z nejbohatších obilnic světových, hladověly v r. 1921, 1922 a 1923 miliony lidí. Celé oblasti doslova vymřely. Hrůzné jsou zprávy hospodářského znalce Nansenovy pomocné výpravy, Lubersaca, který 4. července 1922 napsal:

„Země ležící mezi Poltavou a Oděsou, jež byla kdysi nejbohatší částí Ukrajiny, není obdělána... Sta kilometrů půdy leží ladem... Není tu ani jediného lidského tvora, ani zvířete... Mnohá města ztratila 85 procent svého obyvatelstva. V mnohých krajinách se děti neodvažují ani na ulici, protože se bojí, že budou polapeny a snědeny.“

Neúroda z r. 1921 umožnila bolševikům, aby zlomili sílu ukrajinského lidu. Odvezli z Ukrajiny obilní zásoby,

aby zachránili Povolží. Na Ukrajině hladovělo 8 milionů lidí, ale bolševici zrekvirovali v r. 1922 více než 80 milionů pudů obilí ve způsobě národní daně.

Hospodářské zhroucení Velkého Ruska a Ukrajiny přimělo bolševiky k zahájení »nové hospodářské politiky«, která chránila spíše bohatých sedláků, než chudých. Neboť co nucené dodávky postihly hlavně střední a větší majitele pozemků, museli daně platiti i chudí sedláci. A že bolševici ztrácejí vliv mezi ukrajinskými dělníky a vesnickou chudinou, opírají se stále více »o bolševické dělníky, kteří jsou ve velkém počtu vysíláni z Ruska, o přechodné sovětské a stranické úředníky . . . o měšťácké kruhy v ukrajinských městech, jež smýšlejí nepřátelsky s ukrajinským živlem . . ., jakož i o fysickou moc rudé armády.«*)

Zbohatlí městští buržoové a vesničtí kulaci, bohatí a mocní sovětské úředníky se pohybují v oficiální komunistické straně, ale ukrajinští dělníci a sedláci mohou se zúčastniti práce v Ukrajinské komunistické straně jen pololegálně a v Ukrajinské sociální demokracii jen ilegálně. Bolševický teror tiskne k zemi ukrajinský národ.

Evropské dějiny v posledním století, vzestup národů bez dějin, tvoření státních jednotek Němců, Italů, Řeků, Rumunů, Bulharů, Jihoslovanů, Čechů, Poláků, Lotyšů, Litevců, Finů a Estonců, to vše nás učí, že vojenská moc polské a ruské panské třídy nemůže trvale dusiti touhu Ukrajinců po svobodě a jednotě, třebaže jsou Ukrajinci podrobeni čtyřem různým národům. Tato touha je posilována hospodářským vývojem kapitalistické společnosti, politickým vývojem evropské demokracie a rostoucím třídním uvědoměním dělnictva všech zemí. Přihlížíme-li k působení dějinných sil, jeví se nám jen jako malichernost a ubohost tvrzení odpůrců ukrajinské svobody, že ukrajinská řeč je jen selské nářečí, odrůda ruštiny nebo polštiny. Filologická badání Miklosiche, Ja-

*) Memorandum Ukrajinské komunistické strany II. sjezdu třetí komunistické internacionály.

giče, Potebnje, Žyteckého, Ohonovského, Šachmatova, Korže a Stockého dokázala neudržitelnost podobných námitek. Ba dokonce i petrohradská Akademie věd uznala v r. 1905 výslovně, že ruština a ukrajinština jsou různé řeči. Není však třeba chytati se filologického hnidopišství: dějiny Ukrajinců, zvláště v posledních letech, ukazují jasně, že osudové společenství učinilo z Ukrajinců společenství povahové, což Otto Bauer ve svém základním spise o národnostní otázce považuje za znak národa. Myšlenka svobody a jednoty pevně zakotvila ve všem ukrajinském lidu a tato vůle po státní samostatnosti je právě výsledek dějin. I když ukrajinský lid měl vlastní demokratický stát jen krátkou dobu, přece udělal v záru revoluce první kroky v oboru samostatné státní politiky. Evropský socialismus může plným právem mravně podporovati zápas ukrajinského národa o vlastní svobodu. Již proto, že to je od časů Marxových nejlepší socialistická tradice, aby se potíral každý sociální a národní útisk, a i proto, že vyřešení ukrajinského problému je z podmínek pro pokoj na východě a tím i pro světový mír. Nevyřešenost národnostních poměrů na Balkáně byla sto let nebezpečné válečné ohnisko; snaha slovanských národů Rakouska po národní svobodě byla jednou z příčin světové války. Je v zájmu postupu pracující třídy a vývoje evropské kultury, aby bylo odstraněno i válečné ohnisko východní. Proto je také ruská a ukrajinská, polská, rumunská a československá sociální demokracie povinna dohodnouti se úplně v národnostních otázkách východních. Toto dorozumění může se státi jen na podkladě *sebeurčovacího práva národu*, jež nemůže být omezováno než společným zájmem mezinárodního socialismu. Socialistické internacionále dělnické vyrůstá velký úkol, aby byla nejvyšší stolicí při řešení národnostní otázky východní. Neboť toto řešení, jež musí pro Ukrajince zároveň znamenati šťastný konec pouti po jejich staleté cestě za jednotou a svobodou, je z podmínek k uskutečnění socialismu.

Přeložil Josef Falta.